УНИВЕРЗИТЕТ У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

и

ЕВРОПСКА ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА ЈАВНО ПРАВО

МЕЂУНАРОДНИ САВЕЗ ПРАВНИКА

ИНСТИТУТ ЗА УПОРЕДНО ПРАВО

ЗБОРНИК РАДОВА

„Право: узрок или посљедица“

Том V

COLLECTION OF PAPERS

“Law: cause or effect”

Vol. V

XIV Научни скуп поводом Дана Правног факултета,
Међународни научни скуп
одржан 25. октобра 2025. год. на Палама

УДК 34(082) ISBN 978-99997-47-10-3

Источно Сарајево, 2026. год.

UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO
FACULTY OF LAW

and

EUROPEAN PUBLIC LAW ORGANIZATION

INTERNATIONAL UNION OF LAWYERS

INSTITUTE FOR COMPARATIVE LAW

COLLECTION OF PAPERS
"Law: cause or effect"
Vol. V

ЗБОРНИК РАДОВА
„Право: узрок или посљедица“
Том V

The XIV Scientific conference on
The occasion of the Day of the Faculty of Law,
International scientific conference,
held in Pale, 25 October 2025

UDC 34(082) ISBN 978-99997-47-10-3

East Sarajevo, 2026

ЗБОРНИК РАДОВА
XIV Научног скупа поводом Дана Правног факултета,
који је у организацији
Правног факултета Универзитета у Источном Сарајеву,
и суорганизацији
Европске организације за јавно право,
Међународног савеза правника и
Института за упоредно право,
одржан 25. октобра 2025. год. на Палама, на тему:
„ПРАВО: УЗРОК ИЛИ ПОСЉЕДИЦА“

Издавач
Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву
Алексе Шантића 3, 71420 Пале
тел. 00387 57 226 609 / факс 00387 57 226 892
http://www.pravni.ues.rs.ba / *dekanat@pravni.ues.rs.ba*

За издавача
Проф. др Горан Марковић, декан

Коуредници
Проф. др Димитрије Ћеранић
Проф. др Горан Марковић
Проф. др Свјетлана Ивановић
Проф. др Сања Голијанин
Доц. др Сања Крешталица
Проф. др Самир Аличић
Проф. др Радислав Лале

Лектор и коректор за српски језик
Проф. др Нина Ћеклић

Лектор и коректор за енглески језик
Мр Нинослава Радић, наставник страног језика

Техничка припрема
Проф. др Димитрије Ћеранић
Доц. др Брано Хаџи Стевић / Доц. др Мирјана Пупић
Доц. др Ђорђе Перишић / Виши асс. Ивана Лазаревић, ма
Виши асс. Љубана Сладић, ма / Доц. др Драгана Дамјановић
Проф. др Ђорђе Мариловић / Невена Пустивук

Штампа
Графомарк, Лакташи

Тираж
65 примјерака

Зборник је реферисан у HeinOnline, EBSCO OPEN ACCESS и Central and Eastern European Online Library (CEEOL)

COLLECTION OF PAPERS
The XIV Scientific conference on The occasion of The Day of The Faculty of Law, on general topic "Law: cause or effect", which is organized Faculty of Law, University of East Sarajevo,
in cooperation with the
European Public Law Organization,
International Union of Lawyers, and
Institute for Comparative Law,
on 25. October 2025, in Pale

Publisher
Faculty of Law, University of East Sarajevo
Alekse Šantića Str. 3, 71420 Pale
phone. 00387 57 226 609 / fax 00387 57 226 892
http://www.pravni.ues.rs.ba / *dekanat@pravni.ues.rs.ba*

For the Publisher
Full Professor Goran Marković, dean

Edited by
Associate Professor Dimitrije Ćeranić
Full Professor Goran Marković
Associate Professor Svjetlana Ivanović
Associate Professor Sanja Golijanin
Assistant Professor Sanja Kreštalica
Full Professor Samir Aličić
Associate Professor Radislav Lale

Proofreading for the Serbian language
Full Professor Nina Ćeklić

Proofreading for the English language
Ninoslava Radić, MA (Linguistics), English language teacher

Technical preparation
Associate Professor Dimitrije Ćeranić
Assistant Professor Brano Hadži Stević / Assistant Professor Mirjana Pupić
Assistant Professor Đorđe Perišić / Senior Teaching Ass. Ivana Lazarević
Senior Teaching Ass. Ljubana Sladić / Assistant Professor Dragana Damjanović
Associate Professor Đorđe Marilović / Nevena Pustivuk

Printing
Grafomark, Laktaši

Circulation
65 copies

COLLECTION OF PAPERS included in base of journals and e-books: HeinOnline, EBSCO OPEN ACCESS and Central and Eastern European Online Library (CEEOL)

УДК/UDC 336.74(37)
347.4/.5(37)
ИЗВОРНИ НАУЧНИ РАД / *ORIGINAL SCIENTIFIC ARTICLE*

Проф. др Самир Аличић

Институт за упоредно право у Београду
Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

Студент Ивана Симеуновић
Студент Александар Тадић

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

ЕМИТОВАЊЕ НОВЦА КАО ПРЕРОГАТИВ ДРЖАВНЕ ВЛАСТИ И ИЗАЗОВ ЕЛЕКТРОНСКЕ ВАЛУТЕ КРОЗ ПРИЗМУ РИМСКОГ ПРАВА[1]

Електронски новац чини већи дио новца у оптицају у већини земаља. Он највећим дијелом није издат од стране државних власти, него од стране банака, као приватних корпорација. Држава регулише овај процес, али она више није главни емитент новца. Емитовање новца је у протеклим миленијумима било углавном ексклузивни прерогатив државне власти, те ова новина представља одступање од историјске праксе. На тај начин, држава се практично одрекла великог дијела монетарног суверенитета, у корист приватних предузећа. Користећи се историјским и упоредно-правним методама истраживања, у раду смо изложили различита правна рјешења и схватања новца као прерогатива државне власти. Циљ овог рада је да се утврди какве ће посљедице одрицање од монетарног суверенитета и његова приватизација имати у разним областима права, посебно у земљама европско-континенталног правног система, чије се право заснива на римском праву.

Кључне ријечи: Новац; Валута; Електронски новац; Држава; Римско право.

Самир Аличић, *samiralicic1@gmail.com.*
Ивана Симеуновић, *ivsimeunovic@gmail.com.*
Александар Тадић, *tadicaleksandar04@gmail.com.*

[1] Овај рад је резултат истраживања спроведеног у оквиру пројекта „Право и циљеви одрживог развоја: Први део“, реализованог 2026. године на Институту за упоредно право уз финансијску подршку Министарства науке, технолошког развоја и иновација (Уговор бр. 451-03-33/2026-03/200049).

1. НОВАЦ КАО ИЗРАЗ ДРЖАВНОГ СУВЕРЕНИТЕТА

Настанак новца је револуционаран догађај, који је прекретница за све државе и развој привреде која се вјечински ослањала на трампу и стипулације. У посљедњој трећини седмог вијека, око 630. године, на подручју Краљевине Лидије почиње израђивање првих кованица које су служиле као основно средство плаћања. Могло би се рећи, да је настанак кованица произвео ново искључиво право јавних власти, од средњег вијека познато под именом *ius cunendae monetae*, дословце – право на ковање новца. Још у грчким полисима емитовање новца је прерогатив јавних власти и знак суверености.

У римској републици било је у надлежности посебних магистрата званих *monetarii*. Многи аутономни градови и провинције имали су право на ковање новца у првим вијековима римске владавине. Римска валута, денариус, кориштена је као опште мјерило вриједности. Централни монетарни суверенитет је од времена Октавијана Августа подијељен између принцепса који емитује новац од племенитих метала, док је Сенату препуштена надлежност ковања бакарног, бронзаног и месинганог новца. У римском праву и каснијим правним системима заснованим на њему, новац није само економска категорија, већ и манифестација државне власти. Као израз њеног суверенитета, држава одређује шта је новац, која је његова номинална вриједност, и ко има право да га издаје, односно има монетарну власт као дио суверенитета (*imperiuma*), те тако поставља јасне оквире у погледу издавања новца (лат. *ius cudendae monetae*),[2] тежине и садржаја новца, те казни за злоупотребе. Према схватању римског права, новац се поистовјећује са средствима плаћања које је издавао суверени орган у држави. И правна наука признаје да право на ковање новца и одређивање његове вриједности при плаћању припада искључиво суверену. Суверен има право да промијени монетарни стандард измјеном садржаја метала у кованицама или повећањем, односно смањењем његове вриједности у монетарним јединицама.[3]

---

[2] Д. Фокс, “Money, law and institutions“, *Handbook of the History of Money and Currency* (eds. S. Battilossi, Y. Cassis, K. Yago), Springer 2020, 159–176.

[3] О новцу у римском праву вид.: М. Казер (*Kaser*), “Das Geld im römischen Sachenrecht“, *Tijdschrift voor Rechsteschiedenis* 29, 1961, 169–229; М. Андрејев (*Andreev*), „“Les notions familia et pecunia dans les textes des XII tables“, *Acta antiqua Philippopolitana. I: Studia historica et philologica*, Sofia 1963, 173–176; С. Мрожек (*Mrozek*), “Zur Geldfrage in den Digesten“, *Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae* 18, 1970, 353–360; Л. Тондо (*Tondo*), “Sul senso del vocabolo «pecunia» in età imperiale“, *Studi classici e orientali* 26, 1977, 283–285. Вид. такође С. Аличић, (2023), 297–314; С. Аличић, (2017), 131–150; С. Аличић, (2013), 281–298; С. Аличић (2024), 57–77.

2. НОВАЦ КАО ПРЕДМЕТ СВОЈИНЕ И ПРЕЛАЗ КА ЕЛЕКТРОНСКОМ НОВЦУ

Ако пођемо од класичног схватања да се право својине може имати само на тјелесним стварима (лат. *res corporalis*),[4] врло лако можемо доћи до закључка да на електронском новцу, као бестјелесној ствари можемо имати само право потраживања од банке код које је новац депонован. Исплата новца (*res*; *pecunia*), поред предаје новца у физичком облику (*monetae*), може се извршити и делегацијом дуга, што се такође сматра новчаном исплатом. Међутим, дужник се може ослободити обавезе на тај начин једино ако би се повјерилац изричито или прећутно сагласио да се новац уплати банкару (*argentarius*), или неком другом лицу.[5]

Данас је класична својина над новцем као тјелесној ствари, која је стварноправни однос, увођењем електронског новца углавном замијењена дужничко-повјерилачким односом између корисника и финансијске институције, односно облигационоправним односом. Земље англосаксонског правног система право својине могу заснивати и на ономе што ми зовемо бестјелесним старима, укључујући и такозвану финансијску имовину која подразумијева обвезнице, уговорна права и банкарске депозите, што значи да ово питање може бити у потпуности на другачији начин регулисано.[6]

---

[4] Gai Institutiones, Liber II, 12–14. О подјели на тјелесне и бестјелесне ствари Вид. нпр. Р. Моније (*Monier*), “La date d'apparition de dominium et de la distinction juridique de 'res' en 'corporales' et 'incorporales'“, *Studi in onore di Siro Solazzi nel cinquantesimo anno del suo insegnamento universitario*, Napoli 1949, 357–374; М. Бегини (*Beghini*), И. Замбото (*Zambotto*), “Res corporales' and 'res incorporales'. Roman foundations and current development of a bipartition“, *Roma Tre Law Review* 2/2022, 7–44; П. Пуљезе (*Pugliese*), *«Res corporales», «res incorporales» e il problema del diritto soggettivo*, Giuffrè Milano 1951; П. Заморани (*Zamorani*), „Gaio e la distinzione «res corporales» «res incorporales»“, *Labeo* 20, 1974, 362–369; Г. Пуљезе, (1982), “Dalle «res incorporales» del diritto romano ai beni immateriali di alcuni sistemi giuridici odierni“, *Rivista Trimestrale di Diritto e Procedura Civile* 36, 1982, 1137–1198; Ф. Балдесарели (*Baldessarelli*), “A proposito della rilevanza giuridica della distinzione tra res corporales e res incorporales nel diritto romano classico“, *RIDA* 37, 1990, 71–116; J. B. Телеген (*Tellegen*), „Res incorporalis et les codifications modernes du droit civile“, *Labeo* 40, 1994, 35–55; Г. Фалконе (*Falcone*), „Osservazioni su Gai 2. 14 e le res incorporales“, *Estratto dagli Annali del seminario giuridico dell'Università degli studi di Palermo* IV/2012, Giappichelli Torino 2012, 125–170; Г. Пуљезе (2012), „Res incorporales e beni immateriali: cattegorie affini, ma non congruenti“, *TSDP* V/2012, 1–17.

[5] С. Аличић, Д. Брајовић, “Electronic money, war on cash, and the future of law of obligations in the civil law legal system“, *Izazovi prilagođavanja pravnog okvira tehnološkim promenama u digitalnom društvu*, Institut za uporedno pravo, Beograd 2025, 207 и даље.

[6] С. Аличић, „'Римски новац' као телесна ствар или 'германски' новац као имагинарна вредност? Неколико романистичко-правних опсервација о Пропасти

Промјене структуре новчане масе одражавају растуће пријетње за будућност овакве концепције. Новчана маса М1 најпознатији је монетарни агрегат, који представља збир кеша и трансакционих депозита у банкама.[7] Новац у банкама је због своје практичности за велепродајна плаћања потискивао кеш још од почетка 17 вијека. Кеш је служио широј јавности за малопродајна плаћања, али је ту улогу почео све више да губи због модернизације плаћања. Интернет плаћање уведено је 1994. године.[8] Данас су дигитална плаћања већ постала доминантна у многим земљама, а у некима од њих готовинско плаћање чини само мали дио укупних плаћања, те се чини да дигитални или електронски новац постаје доминантан облик новца у многим земљама, и та промјена се понекад десила веома брзо. У Уједињеном Краљевству, 2013. године већина плаћања и даље се обављала у готовини; 2023. године тај удио је износио само 12%.[9]

Осим тога, у неким земљама, попут Шведске, планирано је да се готов новац потпуно укине у врло блиској будућности. Риксбанк већ двије године спроводи пилот фазу е-круне. Парламентарни комитет за Риксбанк је тек крајем новембра 2019. године поздравио најаву Парламента да од Владе затражи испитивање са широким мандатом истраживања улоге државе на тржишту плаћања, дигиталног новца централне банке и значења концепта законског средства плаћања (*legal tender*).[10] Сходно томе, у Стокхолму и широм Шведске већина продавница, ресторана, па и цркава, не прима банкноте круна шведске Риксбанк. У међувремену, јавне здравствене установе и прехрам-

запада“, *Зборник радова Право између заштите и злоупотребе* (ур. Д. Ћеранић, С. Ивановић, Ђ. Мариловић, Р. Лале, С. Аличић), Источно Сарајево 2025, 40–61.

[7] С. Ингвес (*Ingves*), “Going cashless“, *Finance & Development*, IMF June 2018, 11–12.

[8] Н. Џиндал (*Jindal*), “Evolution of Digital payments and its impact on the Economy“, *TIJER – International Research Journal* 1, 2025, *https://research-archive.org/index.-php/rars/preprint/view/573* (приступљено 10. 6. 2025). О неким правним проблемима дигитализације Вид. А. Живковић, „Computer programs legal protection framework with special reference to artificial intelligence chatgpt“, *Страни правни живот* 68(3)/2024, 317–338; В. Марковић, „Електронско гласање – тројански коњ или deus ex machina у савременим демократијама“, *Страни правни живот* 67(3)/2023, 427–446; Ј. Ћеранић Перишић, (2025), 677–692; Ј. Ћеранић Перишић (2024), 684–699.

[9] В. Вуковић, *Како нестаје новац*, CBM Research paper 2020, *https://novaccentral-nebanke.com/kako-nestaje-novac-2/* (приступљено 10. 8. 2026).

[10] Т. Адријан (*Thobias Adrian*), Т. Манчини-Грифоли (*Mancini-Griffoli*), “The Rise of Digital Money“, *Fintech Notes* 19/01, IMF July 2019, 1, 6; *The Riksbank Committee proposal for a new Riksbank Act – Summary*, 2019-11-29, 75.

бени ланци трговина су обавезани на примање кеша, што *argumentum a contratrio*, не важи за приватне здравствене установе.[11]

3. ЕЛЕКТРОНСКИ НОВАЦ И ПРИВАТИЗАЦИЈА МОНЕТАРНЕ ФУНКЦИЈЕ

Иако није дошло до потпуног губитка монетарног суверенитета државе, јер она и даље има право да одређује валуту, њену вриједност, регулише дјелатност банака и контролише централну банку, њен монетарни суверенитет је у одређеној мјери умањен. Стварање новца, које је некада било ексклузивни прерогатив државне власти, пренијето је на приватне финансијске институције, а огледа се у кредитним активностима пословних банака.

Безготовински новац у режиму електронског новца не постоји као ствар, него као књиговодствени запис. Примјера ради, банка која одобри кредит свом кориснику, не предаје тај новац класичним начинима предаје у својину кориснику, јер својине и нема. У овом случају банка успоставља депозитни рачун, а корисник постаје повјерилац банке у чистом облигационоправном односу. Међутим, постоји битна разлика између новца централне банке и новца приватне банке.

Новац централне банке је према емитенту облик потраживања од централне банке, и у крајњој линији од централне владе, док је новац приватне банке потраживање од банака, које су приватне компаније. Поставља се питање, ако пословна банка, која није носилац *imperium*-а, може на овакав начин стварати новчану вриједност, да ли је тиме она преузела значајан дио вршења функције која је од постанка новца припадала држави? Ово питање није само теоријско, него може имати и важне практичне импликације. Централне банке увијек могу стварати новац и, по дефиницији, не могу банкротирати, док банке могу, што се и десило на почетку 21. вијека, када је милионе људи погодила немогућност подизања сопствених средстава са рачуна за који су плаћали чување у банци.[12]

4. КРИВИЧНОПРАВНА ЗАШТИТА ИСКЉУЧИВОГ ПРАВА ДРЖАВЕ НА ЕМИТОВАЊЕ НОВЦА

Посебну јавноправну заштиту новац ужива управо због својих, не само економских обиљежја, него због тога што представља израз

[11] В. Вуковић, *Како нестаје новац*, CBM Research paper 2020, *https://novaccentralne-banke.com/kako-nestaje-novac-2/* (приступљено 10. 8. 2026).

[12] USA TODAY, “New York says don’t ditch your cash: City is latest to ban cashless restaurants, stores“, 23. јануар 2020.

државне власти. Самовољним присвајањем овог права од стране приватних лица, путем самовољног издавања или фалсификовања новца, не само да се угрожава право својине других лица, него представља и напад на јавну власт, и, на неки начин, узурпацију државног суверенитета.

Фалсификовање или приватно ковање новца било је забрањено од самог настанка идеје кованог новца. У вријеме републике, кажњавано је строгим казнама по основу Корнелијевог закона о фалсификовању, или по основу других деликата, попут проневјере јавних фондова (*peculatus*).[13] Чињеница да је систем ковања новца у потпуности централизован у рукама цара тек од стране императора Диоклецијана и да су привилегије појединих аутономних градова и провинција да кују сопствени новац укинуте, не значи да прије тога право емитовања новца није било искључиви прерогатив јавне власти, него прије да се карактер те власти промијенио: царска власт постала је више апсолутистичка и централистичка, док су градске аутономије и сенат изгубили значај.

Међутим, схватање да је ковање новца у основи прерогатив врховне, царске власти, далеко је старије. Налазимо га већ у Новом Завјету, у познатој анегдоти о Исусовом мишљењу о плаћању пореза,[14] овдје наведеној према Јеванђељу по Марку. Доиста, једна од

[13] D.48.10.9pr. Ulpianus libro octavo de officio proconsulis: *Lege Cornelia cavetur, ut, qui in aurum vitii quid addiderit, qui argenteos nummos adulterinos flaverit, falsi crimine teneri. 1. Eadem poena adficitur etiam is qui, cum prohibere tale quid posset, non prohibuit. 2. Eadem lege exprimitur, ne quis nummos stagneos plumbeos emere vendere dolo malo vellet.* D.48.13.8pr. Ulpianus libro septimo de officio proconsulis: *Qui, cum in moneta publica operarentur, extrinsecus sibi signant pecuniam forma publica vel signatam furantur, hi non videntur adulterinam monetam exercuisse, sed furtum publicae monetae fecisse, quod ad peculatus crimen accedit.* (D.48.10.9pr. Улпијан, из осме књиге о дужности проконзула: „*Корнелијевим законом је предвиђено да, ако неко неко нешто дода у злато да би га покварио, или начини лажне сребрне новчиће, одговара за злочин кривотворења. 1. Иста се казна примјењује и на онога који, иако је тако нешто могао спријечити, није спријечио. 2. Истим законом је забрањено да неко купује или продаје калајни или оловни новац у злој намјери.“* D.48.13.8pr. Улпијан, из седме књиге о служби проконзула*: „Онај који, радећи у јавној ковници, ван ње искује за себе ковани новац у јавној форми или украде већ исковани новац, не сматра се да је направио лажни новац, него да је починио крађу јавног новца, што спада под злочин кривотворења.*“)

[14] Јеванђеље по Марку 12, 13–17: „13. *И послаше њему неке од фарисеја и иродоваца да би га ухватили у ријечи. 14. А они дошавши рекоше му: Учитељу, знамо да си истинит, и не обазиреш се ни на кога; јер не гледаш ко је ко, него заиста путу Божијему учиш. Реци нам, дакле, треба ли ћесару давати порез или не? Да дамо или да не дамо? 15. А он знајући њихово лицемјерје, рече им: Што ме кушате? Донесите ми динар, да видим. 16. А они донесоше. И рече им: Чији је ово лик и натпис? А они*

првих ствари које би претенденти на царску власт, поготово у вријеме криза и грађанских ратова, урадили, било би да искују сопствени новац.

Закључак да је ковање новца од стране приватног лица схваћено као атак на јавну власт се може поткријепити Константиновим законодавством које на врло озбиљан и систематичан начин кажњава ово понашање као *crimen laese maiestatis*, нарочито конституција из 326. године унијета у Јустинијанов Кодекс, којом се уводи и колективна одговорност за овај деликт.[15] У другој Константиновој конституцији се пријети смртном казном спаљивањем за фалсификовање новца. Даље, конституцијом царева Валентинијана, Теодосија и Аркадија, забрањује се и проглашава ништавим додјељивање привилегија приватним лицима да кују новац, и та се лица се кажњавају као фалсификатори, иако они очигледно нису имитирали царске монете, него просто емитовали сопствени новац по другој матрици.[16] Злочин преступ-

му рекоше: Ћесарев. 17. И одговарајући Исус рече им: Подајте ћесарево ћесару, а Божије Богу. И задивише му се.“

[15] C.9.24 DE FALSA MONETA. C.9.24.1pr. CONST. *Quoniam nonnulli monetarii adulterinam monetam clandestinis sceleribus exercent, cuncti cognoscant necessitatem sibi incumbere huiusmodi homines inquirendi, ut investigati tradantur iudiciis, facti conscios per tormenta ilico prodituri ac sic dignis suppliciis addicendi.* Const. A. ad Ianuarium. 1. *Accusatoribus etiam eorum immunitatem permittimus, cuius modus, quoniam dispar patrimonium est, a nobis per singulos statuetur. Si quis autem militum huiusmodi personam susceptam de custodia exire fecerit, capite puniatur.* 3. *Appellandi etiam privato licentia denegetur: si vero miles aut promotus in gradu huiusmodi crimen incurrerit, super eius nomine et gradu ad competentes iudices referatur.* 4. *Domus vero vel fundus, in quo haec perpetrata sunt, si dominus in proximo constitutus sit, cuius incuria vel neglegentia punienda est, etsi ignoret, fisco vindicetur, nisi dominus, ante ignorans, ut primum reppererit, scelus prodiderit perpetratum: tunc enim possessio vel domus ipsius proscriptionis iniuriae minime subiacebit.* 5. *Sin vero longissime ab ea domo vel possessione afuerit, nullum sustineat detrimentum: actore videlicet fundi vel servis vel incolis vel colonis, qui hoc ministerium praebuerunt, cum eo qui fecit supplicio capitali plectendis.* 6. *Viduas autem ac pupillos speciali dignos indulgentia credidimus, ut viduae nec in proximo constitutae domo sua vel possessione careant, si nulla apud ipsas tam gravis conscientiae noxa resideat, impuberes vero, etiamsi conscii fuerint, nullum sustineat detrimentum, quia aetas eorum quid videat ignorat.* 7. *Tutores tamen eorum, si in proximo sint, quoniam ignorare eos, quid in re pupilli geritur, non oportet, haec poena expectabit, ut de rebus eorum, si idonei fuerint, tantum fisco inferatur, quantum a pupillo fuerat inferendum.* <A 321 CC. CONSS. CONSTANTINO CRISPO D. DEC. ET II K. ROMAE XII>

[16] C.9.24.2 CONST. *Si quis nummum falsa fusione formaverit, universas eius facultates fisco nostro addici praecipimus: in monetis etenim tantum nostris cudendae pecuniae studium frequentari volumus. cuius obnoxii maiestatis crimen committunt, et praemio accusatoribus proposito, quicumque solidorum adulter poterit reperiri vel a quoquam fuerit publicatus, ilico omni dilatione submota flammarum exustionibus mancipetur.* * CONST. A. AD TERTULLIANUM PROCONS. AFRICAE. *<A 326 D. PRID. NON. IUL. MEDIOLANI CONSTANTINO A. VII ET CONSTANTIO C. CONSS.>; C.9.24.3 VALENT./

ника је дакле третиран као одметништво, издаја државе и владара, односно суверена, као оличења саме државе, путем задирања у његова регална права.

Идеја о *ius cudendae monetae* као прерогативу јавне власти остала је актуелна у средњем вијеку. На примјер, у српској правној историји, *mutatis mutandis*, право на ковање новца, такође је сматрано искључивим, регалним правом (монополско право) владара још од средњег вијека, те су ковање новца и право на коришћење рудних богатстава били неки од основних владаревих прихода. Кршење искључивих владаревих права уређено је Душановим закоником, као најзначајнијим спомеником српске историје. Душанов Законик не прописује класично фалсификовање новца, него „тајно ковање новца“, као једно од тежих кривичних дијела. Понављајући казне из римског и византијског права, златари који су тајно ковали новац кажњавају се спаљивањем, а као колективна казна предвиђено је, да ако се то деси у граду, да град плаћа глобу, а ако се деси у селу, село би било расељено.[17] Овако тешке казне и колективна одговорност указују да се тајно ковање новца сматра својеврсним актом побуне и одметништвом од државне власти, прије него казненим дјелом са чисто економским посљедицама.

И данашње право кажњава фалсификовање новца. Тако, Кривични закон Босне и Херцеговине у глави XVIII, члан 205. одређује биће кривичног дјела Кривотворење новца са прописаном казном затвора од једне до десет година. Закон такође у својим основним одредбама даје и одређење шта се има сматрати новцем: „Новац је метално или папирнато средство плаћања које је на основу закона у оптицају у Босни и Херцеговини или у страној држави.“[18] Можемо примијетити да је објекат извршења кривичних дијела фалсификовања новца или сличних дијела и даље новац у смислу тјелесне ствари.[19]

THEOD./ ARCAD. *Si quis super cudendo aere vel rescripto aliquo vel etiam adnotatione nostra sibi eripuerit facultatem, non solum fructum propriae petitionis amittat, verum etiam poenam quam meretur excipiat*. * VALENTIN. THEODOS. ET ARCAD. AAA. RUFINO PP. *<A 393 D. IIII ID. IUL. CONSTANTINOPOLI THEODOSIO A. III ET ABUNDANTIO CONSS.>

[17] Душанов законик (1349), члан 169. „*Ако се нађе златар у граду, кујући новац тајно, да се златар сажеже и град да плати глобу што рече цар. Ако се нађе у селу, да се то село распе, а златар да се сажеже“.*

[18] Кривични закон Босне и Херцеговине — КЗ БиХ, *Службени гласник БиХ*, бр. 3/2003, 32/2003 - испр., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018, 46/2021, 31/2023 и 47/2023.

[19] Кривични законик Републике Српске — КЗ РС, *Службени гласник РС*, бр. 64/2017, 104/2018 - одлука УС, 15/2021, 89/2021, 73/2023, *Службени гласник БиХ*, бр. 9/2024 - одлука УС БиХ, *Службени гласник РС*, бр. 105/2024 - одлука УС, 19/2025, *Службени гласник БиХ*, бр. 14/2025 - одлука УС БиХ и *Службени гласник РС*, бр.

Електронски новац не одговара традиционалном правном схватању новца као тјелесне ствари и у суштини представља књиговодствени запис. С обзиром на то да далеко највећи дио новчане масе данас представља електронски новац, могло би се поставити питање будућности појединих правних рјешења кривичног права. Многа од њих настала су у вријеме када електронски новац у данашњој форми није постојао. Досадашње кривичноправно законодавство као радњу извршења познаје сачињавање лажног новца или преиначавање правог новца, или радње извршења посебних облика ових кривичних дијела, као што су прибављање лажног новца, примање и сл. При томе се практично увијек има у виду новац у смислу тјелесне ствари, тј. папирних новчаница и металних кованица.

5. УСТАВНОПРАВНИ АСПЕКТИ

Многи устави прописују да је искључиво држава надлежна за емитовање новца.[20] При томе, под новцем се скоро увијек подразуми-

31/2025, 85/2025 - одлука Уставног суда 25/2026, познаје кривично дјело Фалсификовање кредитних картица и картица за безготовинско плаћање, али овдје није ријеч о новцу као објекту извршења.

[20] На примјер, Устав Сједињених Америчких Држава у члану I, секција 8, клаузула 5 даје Конгресу овлашћење да кује новац, регулише његову вриједност као и вриједност стране валуте, и да утврђује стандарде за тежине и мере (*„to coin Money, regulate the Value thereof, and of foreign Coin, and fix the Standard of Weights and Measures“*) [U.S. Const. art. I, § 8, cl. 5]. Федералним јединицама (*states*) је у члану I, секција 10, клаузула 1 изричито забрањено да кују новац, издају кредитни папирни новац и да стварају било какво средство размене осим златног или сребрног новца (*„No State shall... coin Money; emit Bills of Credit; make any Thing but gold and silver Coin a Tender in Payment of Debts“*) [U.S. Const. art. I, § 10, cl. 1]. Сличне одредбе, које резервишу монетарну власт за федерацију и изричито је негирају федералним јединицама, могу се наћи и у уставима Аустралије (Commonwealth of Australia Constitution Act, s 51(xii), 115), Канаде (Constitution Act, 1867, 30 & 31 Vict., c 3, s 91(14)-(15) (Can.)), и Бразила (Constituição da República Federativa do Brasil, arts. 21, VII, 22, I.). У другим уставима, не помиње се искључивање права федералних јединица да имају своју валуту, него се просто констатује да је право издавања новца искључива надлежност највише тј. централне власти нпр. Устав Швајцарске Конфедерације Art. 99 Geld- und Währungspolitik: *Das Geld- und Währungswesen ist Sache des Bundes; diesem allein steht das Recht zur Ausgabe von Münzen und Banknoten zu.* (члан 99 Монетарна политика: Емитовање новца и валуте је савезна ствар; само њој [тј. Конфедерацији] припада право издавања кованица и банкнота. Bundesverfassung [BV] [Constitution] April 18, 1999, SR 101, art. 99, para. 1 (Switz.)); Устав Сједињених Мексичких Држава Artículo 28: *[...] El Estado tendrá un banco central que será autónomo en el ejercicio de sus funciones y en su administración... No constituyen monopolios las funciones que el Estado ejerza de manera exclusiva en las siguientes áreas estratégicas: acuñación de moneda; emisión de billetes...* (члан 28. [...] Држава ће имати централну банку која ће имати аутономију у вршењу својих функција и у својој управи... Не представљају monopole функције које искључиво држава врши у следећим

јева папирни и метални новац. Употреба електронске валуте могла би обесмислити ове одредбе. Пословне банке, као приватне организације, у суштини емитују електронски новац, при чему су новчане јединице прописане од стране државе само обрачунско средство, али не и средство размјене добара. У другим земљама у којима је плаћање у крипто-валутама легално, може се слободно рећи да би у случају, да крипто-валуте постану широко распрострањено средство плаћања, оне биле на путу да у пракси изгубе монетарни суверенитет. Као чланица Европске монетарне уније, уставно уређење Њемачке одражава пренос суверенитета на наднационално тијело. Основни закон (*Grundgesetz*) пренио је монетарне надлежности директно на Европску централну банку,[21] док другачије рјешење проналазимо у Уставу Аустралије, који се угледа на модел Сједињених Америчких Држава, повјеравајући Савезном парламенту искључиву контролу над монетарном политиком, а појединачним савезним државама изричито забрањује ковање новца или издавање законских средстава плаћања.[22] Слично претходном, Бразил[23] и Канада,[24] иако различитих система власти, на непротиврјечан начин задржале су потпуни монетарни суверенитет.

Што се тиче Босне и Херцеговине, она ни не претендује да посједује пуни монетарни суверенитет.[25] Централна банка функционише по принципу валутног одбора, и конвертибилна марка мора да има

стратешким областима: ковање монете; издавање папирних новчаница...), Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos [C.P.], art. 28, Diario Oficial de la Federación [DOF] 05-02-1917, últimas reformas DOF 2024 (Mex.); Руска Федерација Статья 75: *Denežnaя edinica v Rossiйskoй Federacii яvlяetsя rubl'. Denežnaя эmissiя osuщestvlяetsя iskюčitel'no Central'nым bankom Rossiйskoй Federacii. Vvedenie i эmissiя drugih deneg v Rossiйskoй Federacii ne dopuskaюtsя.* (члан 75 Новчана јединица у Руској федерацији је рубља. Новчана емисија врши се искључиво од стране Централне банке Руске Федерације. Увођење и емисија другог новца у Руској Федерацији није допуштено.) Конституция Российской Федерации [Konst. RF] [Constitution] art. 75, para. 1 (Russ.).

[21] Устав Њемачке — Основни закон (Grundgesetz [GG] [Basic Law]), art. 88 (Ger.).

[22] Устав Аустралије (Commonwealth of Australia Constitution Act), s 51(xii), 115.

[23] Устав Бразила (Constituição da República Federativa do Brasil), arts. 21, VII, 22, I.

[24] Устав Канаде (Constitution Act, 1867), 30 & 31 Vict., c 3, s 91(14)-(15) (Can.).

[25] Босна и Херцеговина као федерално уређена држава, тј. Ентитети БиХ законским правним актима регулишу и начин пословања микрокредитних организација од 2007. године, што налазимо као једну специфичност у односу на државе региона. Према Закону о микрокредитним организацијама "Службене новине ФБиХ", бр. 59/2006 и 59/2026. Члан 2. „ Микрокредитна организација, у смислу овог Закона, јесте недепозитна финансијска организација чија је основна дјелатност давање микрокредита. Микрокредитна организација обавља дјелатност микрокредитирања, у складу са овим Законом, с циљем побољшања материјалног положаја корисника микрокредита, повећања запослености, пружања подршке развојуподузетништва и стицања добити“.

пуно покриће у страној валути, те је у потпуности везана за евро.[26] Ситуација није другачија ни у бројним другим земљама које су свој монетарни суверенитет дјелимично пренијеле на Европску монетарну унију и увеле евро као средство плаћања, као ни у разним другим земљама, попут афричких земаља које користе обрачунски франак као средство плаћања. Али, у свим тим случајевима ипак не можемо говорити о приватизацији монетарне функције. Она је само пренијета од стране државе на међународна или друга тијела која имају јавноправни карактер. Емитовање електронског новца је друга ствар, јер њега највећим дијелом емитују пословне банке као приватне корпорације које нису под контролом јавних власти, ни државних ни међународних. Оне могу само да уређују начин како пословне банке стварају новац. У случају криптовалуте, не могу у потпуности регулисати чак ни то.

5. ЗАКЉУЧАК

Сматрамо да је постојећу кривичноправну регулативу у погледу фалсификовања новца тешко примијенити у специфичном режиму електронског новца, управо због тога што се он не може посматрати као тјелесна ствар. Тако би радња извршења евентуално могла бити у виду измјене података у рачунарским базама. Такође, у овако постављеном режиму могли бисмо се запитати да ли би заштитни објекат био имовина банке, сигурност правног саобраћаја, информациони системи или државни суверенитет? Могли бисмо поставити и питање да ли се у овом случају ради о рачунарском криминалитету или класичном кривичном дјелу фалсификовања новца. Чини нам се да смо ближи овом првом, будући да не постоји лажно творење или прављање ствари, већ неовлашћена измјена дигиталних података и неовлашћен приступ дигиталним базама података.

Једно од питања које би се могло поставити у будућности је и оно које се односи на будућност уставних норми које одређују државу, или друге јавне власти на које је држава пренијела своје прерогативе попут међународних организација, као носилаца монетарног суверенитета. У овом тренутку тешко је предвидјети какве правне и економске посљедице могу проистећи из приватизације монетарне функције.

[26] Устав БиХ, Члан VII Централна банка: „Централна банка Босне и Херцеговине је једина власт за емитовање новца и монетарну политику у цијелој Босни и Херцеговини. 1. Парламентарна скупштина ће одредити надлежности Централне банке. Међутим, првих шест година након ступања на снагу овог Устава, она не може давати кредите стварањем новца, нити дјеловати као валутна емисиона установа. Послије тога Парламентарна скупштина јој може дати ту надлежност.“

Једна од најчешће спомињаних посљедица нестанка кеша је губитак анонимности у трансакцијама. Очување приватности трансакција је од примарног значаја за свако демократско друштво, али је она већ, вјероватно оправдано, жртвована у борби против тероризма, криминала и утаје пореза. Немогуће је говорити о приватности ако вам ваша банка забрањује да у вашем сефу држите кеш. Америчка *Chase Bank* је још 2015. године увела забрану (*prohibit*) складиштења новца у својим сефовима.[27] Под истим плаштом антитероризма мноштво земаља је већ увело регистре сефова (*safe deposit boxes*).

За разлику од америчке и шведске банке, Народна банка Србије, огласила се 2023. године на свом званичном веб сајту поводом анализа и студија које се односе на безготовинска плаћања, те су сврсисходно овом раду изложили став и тенденцију ка даљем развоју платног система Србије.[28] Можемо закључити да, иако не директно, већ подстицајима и снижавањем трошкова у вези са безготовинским плаћањем и истичући конкурентност готовине са другим средствима плаћања, Народна банка Србије утиче на то да и Србија иде укорак са другим земљама свијета. Мишљења смо, да је још једна потенцијална препрека модернизације плаћања старија популација становника који немају довољно знања о начину коришћења мобилног банкарства и употребе платних картица, те доводимо у питање и временски период у ком би се ПОС терминали могли увести и у оним сеоским или руралнијим дијеловима државе, под претпоставком да тај дио становништва[29] прихвати ову врсту модернизације[30] плаћања.

---

[27] Ц. Салерно (*Salerno*), „Chase Joins the War on Cash“, *Mises Institute Blog*, 20. април 2015, *https://mises.org/wire/chase-joins-war-cash* (приступљено 10. 8. 2026).

[28] Званични став Народне банке Србије*: „Народна банка Србије континуирано спроводи активности усмерене на дугорочно одржив развој безготовинских плаћања у Републици Србији и да смо изричито против иницијатива и анализа у којима се износе предлози за додатно ограничење и забрану употребе готовине на регулаторни начин, јер сматрамо да ће се готовинска плаћања смањити оног тренутка када безготовински инструменти (попут платних картица интернационалних картичних система) и инфраструктура за њихово прихватање на продајним местима (нпр. ПОС уређаји) буду имали разумне трошкове, прихватљиве за све трговце у Републици Србији. Указујемо на то да су у Републици Србији већ прописана одређена ограничења готовинског пословања, која су усклађена са онима у Европској унији, а примењују се ради спречавања прања новца и финансирања тероризма. Мимо тих ограничења, која су неопходна из претходно поменутог разлога, вештачко укидање готовинских плаћања значило би само осиромашење националне економије и корист искључиво појединих, најчешће интернационалних приватних компанија. О дестимулацији употребе готовине може се размишљати искључиво тако да безготовинска плаћања треба да буду исплатива и практична за употребу како би заменила готовину“, https://www.nbs.rs/sr/scripts/showcontent/index.html?id=19058* (приступљено 10. 8. 2026).

[29] Републички завод за статистику Србије, Природно кретање становништва.

SUMMARY

The emergence of money is a revolutionary event that marks a turning point for all States, and the development of the economy. It could be said that the emergence of coins produced a new exclusive right of public authorities, known since the Middle Ages under the name ius cunendae monetae, literally - the right to mint money.

If we start from the classical understanding that the right of ownership can only be had on tangible things (lat. *res corporalis*), we can very easily come to the conclusion that on electronic money, as an incorporeal thing, we can only have the right of claim from the bank where the money is deposited. The payment of money (*res; pecunia*), in addition to the delivery of money in physical form (*monetae*), can also be carried out by delegation of debt, which is also considered a monetary payment. However, the debtor can be released from the obligation in this way only if the creditor expressly or tacitly agrees to pay the money to the banker (*argentarius*) or some other person.

Although the state has not completely lost its monetary sovereignty, as it still has the right to determine the currency, its value, regulate the activities of banks and control the central bank, its monetary sovereignty has been reduced to a certain extent. The creation of money, which was once the exclusive prerogative of the state authorities, has been transferred to private financial institutions, and is reflected in the credit activities of commercial banks. Non-cash money in the electronic money regime does not exist as a thing, but as an accounting record.

Money enjoys special public law protection precisely because of its, not only economic, characteristics, but also because it represents an expression of state authority. The arbitrary appropriation of this right by pri-

---

Према подацима из 2025. Године на званичном сајту РЗС, процијењен број становника на територији Републике Србије је 6549901, док индикатори живорођених (59483) и умрлих (95247) показују забрињујуће податке. Стопа умрлих [на 1 000 становника] износи 14.5, док стопа рођених на 1 000 становника износи 9.1. *https://data.stat.gov.rs/Home/Result/180304?languageCode=sr-Cyrl#* (приступљено 15.08.2026).

[30] Републички завод за статистику Србије, Појединци - фреквенција употребе рачунара и интернета *https://data.stat.gov.rs/Home/Result/270201?languageCode=sr-Cyrl#* (приступљено 15.08.2026).

Стопа становника Републике Србије која никада није користила рачунар или интернет 2016. године износила је 27.2%, а 2025. године 13.3%. Према подацима из 2025. године, 32.7% становника старости између 65 и 74 година користили су интернет у посљедња три мјесеца. Сматрамо да ови подаци указују на питање могућности спровођења модернизације плаћања на територији Србије.*https://data.stat.gov.rs/-Home/Result/270205?languageCode=sr-Latn#* (приступљено 15.08.2026).

vate individuals, through the arbitrary issuance or counterfeiting of money, not only threatens the property rights of other persons, but also represents an attack on public authority and, in a way, a usurpation of state sovereignty.

Counterfeiting or private minting of money has been prohibited since the very emergence of the idea of coinage. The question arises, if a commercial bank, which is not the bearer of imperium, can create monetary value in this way, has it thereby taken over a significant part of the performance of the function that has belonged to the state since the creation of money? This question is not only theoretical, but may also have important practical implications. Central banks can always create money and, by definition, cannot go bankrupt, while commercial banks can.

Electronic money does not correspond to the traditional legal understanding of money as a physical thing and is essentially an accounting record. Given that by far the largest part of the money supply today is electronic money, the question of the future of certain legal solutions in criminal law could be raised. Many of them were created at a time when electronic money in its current form did not exist. In such a regime, we could ask ourselves whether the protected object would be the bank's property, the security of legal traffic, information systems or state sovereignty? We could also ask the question whether this case is a computer crime or the classic criminal offense of counterfeiting money.

Many constitutions stipulate that the state is exclusively competent to issue money. In this case, money almost always means paper and metal money. The use of electronic currency could render these provisions meaningless. Commercial banks, as private organizations, essentially issue electronic money, with the monetary units prescribed by the state being only a means of calculation, but not a means of exchange for goods.

At this point, it is difficult to predict what legal and economic consequences may arise from the privatization of the monetary function.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Aličić Samir, “A new possible interpretation of Digest of Justinian D.9.2.27.14: A contribution to the study of precursors of environmental law in Roman Law”, In: *Pravni zapisi* 14/2/2023;
2. Aličić Samir, „Procena štete po akvilijanskoj tužbi u slučaju uništenja predmeta obligacionog odnosa”, *Anali Pravnog fakulteta Univerziyteta u Beogradu* 61/1/2013;
3. Aličić Samir, „Vinske posude (vasa vinaria) u rimskom pravu”, in: *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu* 65/1/2017;
4. Aličić, Samir, “The problem of the material damage in the case of killing of a free man in CO.1.11”, Zbornik radova Fakulteta pravnih nauka 10/2024;
5. Аличић, Самир, „Римски новац' као телесна ствар или 'германски' новац као имагинарна вредност? Неколико романистичко-правних опсервација о Пропасти запада“, *Право између заштите и злоупотребе* (ур. Д. Ћеранић, С. Ивановић, Ђ. Мариловић, Р. Лале, С. Аличић), Источно Сарајево 2025;
6. Аличић, Самир, Брајовић, Данило,“Electronic money, war on cash, and the future of law of obligations in the civil law legal system“, *Izazovi prilagođavanja pravnog okvira tehnološkim promenama u digitalnom društvu*, Institut za uporedno pravo, Beograd 2025;
7. Andreev, Mihail,“ Les notions familia et pecunia dans les textes des XII tables“, *Acta antiqua Philippopolitana. I: Studia historica et philologica*, Sofia 1963;
8. Baldasarelli, Alessandro, “A proposito della rilevanza giuridica della distinzione tra res corporales e res incorporales nel diritto romano classico“, *RIDA* 37/1990;
9. Beghini, Marta, Zambotto, Isabella, “Res corporales' and 'res incorporales”. Roman foundations and current development of a bipartition“, *Roma Tre Law Review* 2/2022;
10. Вуковић, Властимир, *Како нестаје новац*, CBM Research paper 2020, *https://novaccentralnebanke.com/kako-nestaje-novac-2/* (приступљено 10. 8. 2026);
11. Живковић,Антоније, “Computer programs legal protection framework with special reference to artificial intelligence chatgpt“, *Страни правни живот* 68(3)/2024;
12. Zamorani, Pierpaolo, “Gaio e la distinzione «res corporales» «res incorporales»“, *Labeo* 20, 1974;
13. Ingves, Stefan,“Going cashless“, *Finance & Development*, IMF June 2018;
14. Jindal, Nakul, „Evolution of Digital payments and its impact on the Economy“, *TIJER – International Research Journal* 1, 2025, *https://research-archive.org/index.php/rars/preprint/view/573* (приступљено 10. 6. 2025);
15. Kaser, Max,“Das Geld im römischen Sachenrecht“, *Tijdschrift voor Rechsteschiedenis* 29/1961;
16. Марковић, Василије, „Електронско гласање – тројански коњ или deus ex machina у савременим демократијама“, *Страни правни живот* 67(3)/2023;
17. Monier, Rajmond,“La date d'apparition de dominium et de la distinction juridique de 'res' en 'corporales' et 'incorporales'“, *Studi in onore di Siro Solazzi nel cinquantesimo anno del suo insegnamento universitario*, Napoli 1949;

18. Mrozek, “Zur Geldfrage in den Digesten“, *Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae* 18/1970;
19. Pugliese, Giovanni,“Dalle «res incorporales» del diritto romano ai beni immateriali di alcuni sistemi giuridici odierni“, *Rivista Trimestrale di Diritto e Procedura Civile* 36/1982;
20. Pugliese, Giovanni,“ “Res incorporales e beni immateriali: cattegorie affini, ma non congruenti“, *TSDP* V/2012;
21. Pugliese, Giovanni *«Res corporales», «res incorporales» e il problema del diritto soggettivo*, Giuffrè Milano 1951.
22. Tellegen, Jan Willem "Res incorporalis et les codifications modernes du droit civile“, *Labeo* 40/1994 ;
23. Tondo, Luigi, "Sul senso del vocabolo «pecunia» in età imperiale“, *Studi classici e orientali* 26/1977;
24. Tobias, Adrian, Tommaso, Mancini-Grifolli, “The Rise of Digital Money“, *Fintech Notes* 19/01, IMF July 2019;
25. Ћеранић Перишић, Јелена, “Koncept posredne odgovornosti u uporednom pravu – s posebnim osvrtom na posrednu odgovornost u onlajn okruženju“,: *Pravna riječ* 21/69/2024;
26. Ћеранић Перишић, Јелена „Regulisanje upotrebe veštačke inteligencije u uporednom pravu”, In: *Pravna riječ* 22/71/2025;
27. Fox, David, “Money, law and institutions“, Handbook of the History of Money and Currency (eds. S. Battilossi, Y. Cassis, K. Yago), Springer 2020;
28. Falcone, Giuseppe “Osservazioni su Gai 2. 14 e le res incorporales“, *Estratto dagli Annali del seminario giuridico dell’Università degli studi di Palermo* IV/2012, Giappichelli Torino 2012.

Правни извори

1. *Codex Iustinianus;*
2. *Digesta;*
3. *Gai Institutiones;*
4. The Riksbank Committee, *Proposal for a new Riksbank Act – Summary*, 2019-11-29, 75;
5. Душанов законик (1349);
6. Закон о микрокредитним организацијама "Службене новине ФБиХ", бр. 59/2006 и 59/2026;
7. Закон о микрокредитним организацијама "Службене новине ФБиХ", бр. 59/2006 и 59/2026;
8. Кривични закон Босне и Херцеговине — КЗ БиХ, *Службени гласник БиХ*, бр. 3/2003, 32/2003 - испр., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018, 46/2021, 31/2023 и 47/2023;
9. Кривични законик Републике Српске — КЗ РС, *Службени гласник РС*, бр. 64/2017, 104/2018 - одлука УС, 15/2021, 89/2021, 73/2023, *Службени гласник БиХ*, бр. 9/2024 - одлука УС БиХ, *Службени гласник РС*, бр. 105/2024 - одлука УС, 19/2025, *Службени гласник БиХ*, бр. 14/2025 - одлука УС БиХ и *Службени гласник РС*, бр. 31/2025, 85/2025 - одлука Уставног суда 25/2026;
10. Устав Аустралије (*Commonwealth of Australia Constitution Act*);
11. Устав Босне и Херцеговине;

12. Устав Бразила (*Constituição da República Federativa do Brasil*);
13. Устав Канаде (*Constitution Act, 1867*), 30 & 31 Vict., c 3;
14. Устав Немачке — Основни закон (*Grundgesetz* [GG] [Basic Law]);
15. Устав Руске Федерације (*Конституция Российской Федерации*);
16. Устав Сједињених Америчких Држава (*U.S. Constitution*);
17. Устав Сједињених Мексичких Држава (*Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos*);
18. Устав Швајцарске Конфедерације (*Bundesverfassung* [BV] [Constitution]).

Интернет извори

1. USA TODAY, “New York says don’t ditch your cash: City is latest to ban cashless restaurants, stores“, 23. јануар 2020;
2. Народна банка Србије, Званични став о употреби готовине и безготовинских плаћања, *https://www.nbs.rs/sr/scripts/showcontent/index.-html?id=19058* (приступљено 10. 8. 2026);
3. Републички завод за статистику Србије, Појединци - фреквенција употребе рачунара и интернета *https://data.stat.gov.rs/Home/Result/270201?languageCode=sr-Cyrl*;
4. Републички завод за статистику Србије, Природно кретање становништва *https://data.stat.gov.rs/Home/Result/180304?languageCode=sr-Cyrl#;*
5. Ц. Салерно, „Chase Joins the War on Cash“, *Mises Institute Blog*, 20. април 2015, *https://mises.org/wire/chase-joins-war-cash* (приступљено 10. 8. 2026).

Литерарни извори

1. Јеванђеље по Марку.

Professor Samir Aličić, LL.D.

Research Associate at the Institute of Comparative Law in Belgrade
Full Professor at the Faculty of Law, University of East Sarajevo

Ivana Simeunović, student
Aleksandar Tadić, student

Faculty of Law, University of East Sarajevo

ISSUING MONEY AS A PREROGATIVE OF STATE AUTHORITIES AND THE CHALLENGE OF ELECTRONIC CURRENCY THROUGH THE PRISM OF ROMAN LAW

Summary

Electronic money makes up the majority of money in circulation in most countries. It is mostly not issued by state authorities, but by banks, as private corporations. The state regulates this process, but it is no longer the main issuer of money. In the past millennia, issuing money has been large-

ly the exclusive prerogative of state authorities, and this novelty represents a departure from historical practice. In this way, the state practically renounced a large part of its monetary sovereignty, in favor of private enterprises. The aim of this paper is to determine what consequences the renunciation of monetary sovereignty and its privatization will have in various areas of law, especially in countries of the European-continental legal system, whose law is based on Roman law.

Key words: *Money; Currency; Electronic money; State; Roman law*.

Prof. Samir Aličić, PhD.

Consulente scientifico presso l'Istituto di Diritto Comparato di Belgrado
Professore ordinario presso la Facoltà di Giurisprudenza dell'Università di Sarajevo Est

Ivana Simeunović, studentessa presso
Aleksandar Tadić, studente presso

Facoltà di Giurisprudenza dell'Università di Sarajevo Est

L'EMISSIONE DI MONETA COME PREROGATIVA DELLE AUTORITÀ PUBBLICHE E LA SFIDA DELLA MONETA ELETTRONICA ATTRAVERSO IL PRISMA DEL DIRITTO ROMANO

Summary

La moneta elettronica costituisce la maggior parte del denaro in circolazione nella maggior parte dei paesi. Non è emessa principalmente dalle autorità statali, ma dalle banche, in quanto società private. Lo Stato regola questo processo, ma non è più il principale emittente di moneta. Negli ultimi millenni, l'emissione di moneta è stata in gran parte prerogativa esclusiva delle autorità statali, e questa novità rappresenta un allontanamento dalla prassi storica. In questo modo, lo Stato ha praticamente rinunciato a gran parte della sua sovranità monetaria, a favore delle imprese private. L'obiettivo di questo articolo è determinare quali conseguenze avrà la rinuncia alla sovranità monetaria e la sua privatizzazione in diversi ambiti del diritto, in particolare nei paesi dell'ordinamento giuridico europeo-continentale, il cui diritto si basa sul diritto romano.

Parole chiave: *Moneta; Valuta; Moneta elettronica; Stato; Diritto romano*.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

34(082)

НАУЧНИ скуп "Право: узрок или посљедица" (14 ; 2025 ; Пале)
Зборник радова "Право: узрок или посљедица". Том V = Collection of Paper "Law: cause or effect". Vol. V : XIV Научни скуп поводом Дана Правног факултета, Међународни научни скуп одржан 25. октобра 2025. год. на Палама / [оргнизатор] Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву ; [суорганизатори] Европска организација за јавно право... [и др.] ; [коуредници Димитрије Ћеранић ... [и др.]]. - Источно Сарајево : Правни факултет, 2026 (Лакташи : Графомарк). - 515 стр. ; 25 cm

Текст ћир. и лат. - Радови на срп., енгл. и итал. језику. - Тираж 65. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-99997-47-10-3

COBISS.RS-ID 144883713